

Pénzügyi-rendszer és fenntarthatóság

Gyulai Iván
(Ökológiai Intézet)

A pénz funkciói

- Csereeszköz
- Ár-összehasonlító
- Elszámolási egység
- Értékmegőrző, értékátruházó
- Az értékőrző funkció a csereeszköz funkciónak ellentmond
- Az átvételi kötelezettség nem jár együtt továbbadási kötelezettséggel
- Közintézmény, de bárki kivonhatja a forgalomból

Pénz és pénzvagyron

- A pénz
pénzérmék és
bankjegyek
- A
pénzkövetelések
látra szóló
betétek,
takarékbetétek,
határidős lekötött
betétek
- A kettő együtt a
pénzvagyron

Mire használjuk a pénzt?

- Vásárlásra
- Ajándékozásra
- Kölcsönzésre
- Állni hagyjuk
- Kölcsönzésnél lemondunk a használat jogáról átmenetileg
- Ha állni hagyjuk, akkor egy későbbi időpontra halasszuk a vásárlást – a körforgás megszakad

Mi az értékesebb: a pénz, a munka, vagy az árú?

- Marx értékelmélete szerint a pénz, a munka, és az áru egyenrangú
- Proudhon: a pénztulajdonos fölénybe van az árutulajdonossal szemben
- Két hétre bezárunk 10 ezer Eurót egy pánccsaszekrénybe
- 10 embert két hétre a szobába, akik két hét alatt 10 ezer Eurót keresnek
- Egy árucsernokot 10 ezer Euró értékű áruval

A pénz körforgása

- A pénzkínálatot a pénz mennyisége és körforgásának sebessége szabja meg
- Hány forinttal lehet megadni egy ezer forintos tartozást?
- A pénzt a kamat és az infláció tartja mozgásba
- A kamat a mézesmadzag, az infláció az ostor

Milyen következményekkel jár a megtakarítás?

- Egy szigeten 10 ember él, és mindegyik havonta 1000 Euró szolgáltatást nyújt és ennyit is vesz igénybe
- Ha kétszer cserél gazdát a pénz egy hónapban, akkor 5ezer Euróra van szükség
- Mi történik, ha valakinek csak 800 Euróra van szüksége és 200 Eurót megtakarít?

Négy eset

1. A takarékoskodó elajándékozza a 200 Eurót (az életszínvonalak változnak)
2. A takarékoskodó rendszeresen kölcsönadja a 200 Eurót (követelés és adósság keletkezik, 10 év alatt 24 000 Euró)
3. A takarékoskodó kamat ellenében adja kölcsön a pénzt (10%-kos kamatnál 24 Euró évente, 10 év alatt 240, a kamatot is kölcsön adhatja)
4. A takarékoskodó otthon összegyűjti a pénzt (egy év alatt 2400 Eurót von ki, hamarosan az egész pénzmennyiséget)

Tanulság: A kamat következménye

- A kamatfizető vagy egyre szűkebbre szorítja a nadrágszíját, vagy növeli a teljesítményét, és a többletszolgáltatást eladni
- Általános kereslet és felhasználás növekedésnek kell létrejönnie, nő a gazdaság, növelni kell a pénz mennyiségét is
- A kamat kikényszeríti a növekedést
- A kamat a társadalom polarizációjához vezet (jövedelemátrétegzés)

Nemzetközi kamatszivattyúk

- A kamatátrétegződés nemcsak az egyes társadalmakon belül, de a nemzetek között is működik
- 0,2%-kos FED
- 11.5% vagy jelenleg 7%-kos jegybanki alapkamat

Lehetséges exponenciális növekedés?

- Hausmann a József krajcár felkamatolódása: 144 milliárd arany Föld-bolygó
- Mivel a pénzvagyron exponenciális növekedésére sincs lehetőség, ezért szükségszerűek a válságok (háborúk, hiperinflációk)

Tanulság: a pénzforgás leállításának következménye

- Nincs kereslet, az árak csökkennek
- Nincs hitel, a növekedés leáll
- A pénztulajdonos képes zsarolni a gazdaság szereplőit
- A kamat egyaránt alkalmas a pénzforgásának biztosítására és elrekeszelésére
- 5%-os őskamat (Gesell)

Miért inflálódik a pénz?

- A pénz értékét a gazdaságban kínált áruk és szolgáltatások mennyisége határozza meg
- A gazdaság teljesítményét elosztjuk a pénz mennyiségével megkapjuk a vásárlóerőt
- Ha sok a pénz, akkor nagy a kereslet, az áruk drágulnak, a pénz „kevesebbet ér”, kisebb a vásárlóerő
- Ha nagy az árukínálat, és kevés a pénz, akkor a vásárlóerő nő
- A pénz fedezet tehát a gazdaság teljesítménye

A hitelezés és a fenntarthatóság

- Háromféle hitel:
beruházás, tartós
fogyasztási cikkek
fogyasztására,
fogyasztás növelésre
- A beruházási hitel
feltételezi a
fogyasztási hitelt,
különben minek
termelni
- A fogyasztási hitel
előrehozott fogyasztást
tesz lehetővé
- Miközben a pénz
gyarapodik a
fogyasztott javak
amortizálódnak
- A hitel miatt növelni kell
a teljesítményét, hogy
fizetni tudjon

Az állam hitelezése

- Az állam lemond a pénzkibocsátás jogáról
- A gazdaságnak nincs annyi teljesítménye, hogy az lehetővé tegye a hazai pénzkibocsátást
- Ha mégis infláció fenyeget
- Magánbankok finanszírozzák
- A nemzetgazdaság befeketése – a magas kamatok kikényszerítése

Ökológiai összefüggések

- Az olcsó pénz, olcsó hitel lehetővé teszi a jövőbe való mély behatolást
- A természeti tőke veszteség 2-3 szorosa a válságban megvalósult tőkevesztésnek
- A hitel teszi lehetővé, hogy olyan fogyasztást valósítsunk meg a jelenben, amelynek az ellenértékét csak a jövőben termeljük ki
- A pénzpiacok nem veszik figyelembe a reál értékeket, pl. a természeti-tőkét

Végső tanulságok

- A szociális igazságtalanság, a szegénység, a környezet kizsákmányolása a pénz rosszul felállított intézményrendszerének következménye
- Két úton lehet szert tenni jövedelemre munka nélkül: a föld és a pénz tulajdonlása által
- A pénzvagyron tulajdonosai kamatozó hitelként adják kölcsön pénzüket

Alternatíva

- Silvio Gesell: A szabad pénz (Természetes gazdasági rend szabad föld és szabad pénz révén – 1916)
- A pénz legyen ugyan olyan romlandó, mint az áru
- Havonta érvényesíteni kell egy 0.5-1%-os névértékű bélyeggel
- Woergl: 32 ezer Schilling értékű alternatív pénzt nyomtak. Havi 1%-kal csökkent az értéke, amit meg kellett váltani. 1000 egységgel kezdtek, és 8000 egység volt a legtöbb. 5000 ember vett részt. A pénz naponta kétszer cserélt gazdát, egy évben közel ötszázszor. 3 millió értékben bonyolítottak le üzletet.

A szabad pénz bevezetése

- Pénzreform törvénnyel a kormány Valutahivatalt állít fel
- A Valutahivatal a hagyományos pénzt forgásbiztosított pénzre cseréli
- Az árszínvonal alakulása szerint gazdálkodik a pénzzel: pénzt von be, ha nőnek az árak (ezzel csökkenti a keresletet), pénzt bocsát ki, ha csökkennek az árak (növeli a keresletet)
- Szilárd árszínvonal alakítható ki
- Az infláció kézben tartása megszabadítja a kis embereket pénzük értéktelenedésétől
- Megszűnik a teljesítmény nélküli jövedelem
- Leáll a társadalmi polarizáció növekedése
- Megszűnik a termelő beruházásokat fékező kamat (5%-os öskamat)
- Megszűnik a kamat termelésbővítéssel való kitermelésének kényszere, egyben a környezet eltartó-képességén túli erőforrás használat
- Megszűnik a spekulációs alapú pénzvisszatartás és gazdasági csődök

Mi a különbség a kamatozó pénz és a forgásbiztosított pénz között?

- A kamatozó pénz a magántulajdont gyarapítja
- A forgásbiztosított pénz a közösségi tulajdont

A környezeti rendszerek megóvásának eszköztára

- A forgásbiztosított pénz a kamat kiiktatása miatt képes elkerülni, hogy túl mélyen hatoljunk be a jövőbe, és onnan elsajátítsuk a jövő nemzedékek erőforrásait
- Ez azonban még nem biztosítja, hogy milyen erőforrásokat használunk fel.
- Az erőforrás használat nemcsak azzal fenyeget, hogy elhasználunk egy-egy erőforrást, hanem miközben használjuk megváltoztatjuk a környezet rendszerét
- Tipikus példa az éghajlatváltozás